

Stand: 25/05/2018

Natuurinclusief beheer: Meerwaarde voor industrieterreinen

Gesteund door politieke en maatschappelijke ontwikkelingen slaan bedrijven de weg in naar een duurzame en circulaire economie. Dit vindt zijn weerslag in bedrijventerreinen die in toenemende mate inzetten op duurzaamheid. Kleine ingrepen blijken al een duidelijk effect op de uitstraling te hebben.

Steeds meer bedrijven willen de energietransitie actief versnellen, anderen openen geheel nieuwe markten op basis van de principes van de circulaire economie. Deze ontwikkeling speelt in op een toenemend bewustzijn onder consumenten over de impact van hun koopgedrag. Moderne bedrijven willen dat deze mentaliteitsverandering wordt gespiegeld in de gebouwen en de omgeving waarin ze werken. Natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen speelt in op deze behoefte.

Terwijl de natuur vaak als een belemmerende factor op een bedrijventerrein wordt beschouwd, zijn er duidelijke voordelen van een natuurinclusief beheer te behalen met financieel-economisch gewin. Een sprekend voorbeeld is de verbetering van de beeldkwaliteit die zich al op korte termijn kan uitdrukken in een stijging van de

Stand: 25/05/2018

onroerendgoedwaarde. Ook dalen de maaikosten als meer ruimte voor kruiden en bloemen in de berm wordt overgelaten of kan de bouw van een ondergronds rioolstelsel worden vermeden als voor natuurlijke opvangbekkens wordt gekozen. Groene daken anticiperen heftige weersverschijnselen in een veranderend klimaat. Vaak is natuurinclusief beheer vooral een andere manier van denken en niet zozeer een technologische of financiële opgave. Dit kan heel goed samengaan met de primaire functie van bedrijventerreinen, namelijk het bieden van ruimte aan bedrijvigheid.

Onze bijdrage

Ecologisch adviesbureau Staring Advies en communicatiebureau Bureau Ben zijn samen ambassadeurs voor natuurinclusief beheer van bedrijvenparken. We brengen de stand van zaken in kaart, bepalen trends en stimuleren beheerders om natuur een bijdrage te laten leveren aan de opzet en functionaliteit van het park. Op die manier kunnen we een aanspreekpunt vormen voor alle betrokken partijen: ontwikkelaars, stedenbouwkundigen, bedrijven en gemeenten.

Inspelend op de specifieke eisen van een park ondersteunen we tevens de uitvoering. De bijdrage aan het ecologisch aspect bestaat uit het inventariseren van de mogelijkheden en het helpen realiseren van de natuurwaarden. De bijdrage aan het communicatieve aspect bestaat uit het helpen om de interne processen te ondersteunen en naar buiten uit te dragen. Dit betekent concreet dat we argumenten leveren en gesprekken voeren om betrokken partijen te overtuigen en te enthousiasmeren.

We zijn op zoek naar koplopers, namelijk bedrijventerreinen die al stappen hebben gezet op het gebied van duurzaamheid of en verdere mogelijkheden, zoals natuurinclusief beheer, in het oog willen nemen. Ook bij de revitalisatie van bestaande bedrijventerreinen kunnen we een ondersteunende rol spelen.

Achterliggende motivatie

Bedrijventerreinen maken 2,5% van het Nederlandse oppervlak uit en hebben zodoende een grote impact op het landschap en de leefomgeving. Daarnaast heeft onderzoek uitgewezen dat de biodiversiteit in urbane centra ondertussen een goede afspiegeling vormt van de biodiversiteit in omringend gebied. Het is daarom niet verwonderlijk dat de provincie Gelderland in het *Ambitiedocument Natuur* (december 2017) expliciet de 'groen-blauwe dooradering op bedrijventerreinen', biodiversiteit en klimaatadaptatie als doelstellingen heeft opgenomen. Immers, of je nu kijkt naar het kleinschalige Achterhoekse coulisselandschap, het weidse rivierengebied in de Betuwe

Stand: 25/05/2018

of de Veluwe heide – Gelderland is bij uitstek een groene provincie die in belangrijke mate bijdraagt aan de biodiversiteit in Nederland. Bedrijventerreinen moeten binnen die omgeving passen.

Ook is Gelderland een provincie die bij uitstek inzet op duurzaamheid door middel van innovatie. De Universiteit Wageningen loopt wereldwijd voorop bij het ontwikkelen van efficiënte en circulaire oplossingen voor de landbouw. Nijmegen draagt in 2018 de eerbare naam Green Capital of Europe, in 2009 kwam dezelfde titel Arnhem te beurt tijdens de Entente Florale. Verschillende steden, ondernemersverenigingen en bedrijventerreinen zetten vanuit eigen initiatief in op een circulaire en duurzame economie. Voorbeelden zijn Cleantech Regio Stedendriehoek, KIEMT, CIRCLES, Achterhoek Onderneemt Duurzaam, The Protein Cluster, Industriepark Kleefse Waard en Innofase. Veel van dit soort initiatieven hebben zich gecommitteerd aan het Gelders Energie Akkoord. Deze innovatieve houding past tenslotte uitstekend binnen het recent gepresenteerde Grondstoffenakkoord 'Nederland Circulair in 2050' van de Nederlandse overheid.

De strekking is dat vanuit landschappelijk en ecologisch perspectief een zekere urgentie bestaat voor natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen als we het groene karakter van Gelderland willen behouden en dat dit vanuit bedrijfsmatig perspectief past binnen de trend tot verduurzaming.

Breder bekeken levert biodiversiteit niet alleen de grondstoffen voor voedselproductie, maar ook producten als medicijnen, bouwmaterialen, papier en karton, brandstoffen en genetische bronnen. Daar zijn de meeste bedrijven direct of indirect van afhankelijk. Die relatie kan worden uitgedrukt door natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen.

Concrete aanleidingen

Er zijn meerdere motieven waarom bedrijventerreinen natuurinclusief beheer toepassen. Deze kunnen grofweg worden ingedeeld in maatschappelijke of financieel-economische motieven.

Belangrijke maatschappelijke motieven zijn bijvoorbeeld het inspelen op politieke richtlijnen en doelen om subsidies te verwerven, reductie van de CO₂-uitstoot bewerkstelligen of de gezondheid en het welzijn van medewerkers en omwonenden te bevorderen. Daarnaast bevordert natuurinclusief beheer van industrieparken het draagvlak van omwonenden en andere betrokkenen; dit kan zeker bij omstreden projecten voordelig zijn.

Stand: 25/05/2018

Onder financieel-economische motieven vallen bijvoorbeeld stimulans voor de innovatie, het profiteren van het synergie-effect in een *eco-industrial park*, en het verhogen van de vestigingskwaliteit. Ook *ecosysteemdiensten* behoren daartoe; hier kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het afvoeren van water in wadi's in plaats van een ondergronds afvoersysteem, het bestrijden van insectenplagen door vleermuizen en vogels een plek te geven of temperatuurbeheersing door groene daken. Deze maatregelen leiden allemaal tot lagere beheerkosten of een stijging van de financiële waarde van het park.

Daarnaast kan vergroening schade als gevolg van klimaatverandering voorkomen of beperken. Heftige regenbuien, stormen, droogte en extreme temperaturen komen vaker voor in Nederland. De frequentie zal in de toekomst volgens verwachting nog verder toenemen. Dit heeft een grote impact op stedelijk gebied. Regelmatig verschijnen berichten dat steden als gevolg van intensieve neerslag onderlopen, huizen onbewoonbaar raken en het verkeer lam komt te liggen. De schade ligt vaak in de miljoenen euro's.

De oplossing is vaak even simpel als effectief, namelijk *klimaatadaptatie* door het vergroenen van de stad. Flora werkt namelijk als een spons en kan zodoende het regenwater absorberen en tijdelijk opslaan. Bijkomend voordeel is dat hitte-eilanden worden gecompenseerd door verdamping; groenstroken verlagen de omgevingstemperatuur tot 7 graden Celcius.

Elk industriepark zal zijn eigen combinatie van motieven hebben om natuurinclusief beheer toe te passen. Een belangrijke randvoorwaarde is dat het totaal een positief financieel resultaat oplevert.

Voorbeelden

Er zijn in Nederland al voldoende bedrijventerreinen die de transitie naar natuurinclusief beheer met succes hebben doorgevoerd.

Port of Moerdijk is een grote zeehaven aan het Hollands Diep waar nationale en internationale bedrijven hun waren overslaan. Terwijl vestigende natuur op braakliggend terrein vroeger vaak als obstakel werd beschouwd, omdat de komst van een beschermde dier- of plantensoort de exploitatie belemmerde, wordt sinds enkele jaren braakliggend terrein als 'tijdelijke natuur' ingericht zodat de flora en fauna zich spontaan kan ontwikkelen. Moerdijk maakt hierbij dankbaar gebruik van een recente wijziging in de wet Natuurbescherming. Daarnaast kiest de haven bij het beheer voor groene bufferzones, vlinderstroken en ecologisch maaibeheer om de invloed op de kwetsbare omliggende natuur te beperken.

Stand: 25/05/2018

Heineken heeft de ambitie om haar brouwerij op bedrijventerrein De Grote Polder klimaatneutraal te maken. Dat richt zich niet alleen op het reduceren van de voetafdruk, maar ook op het stimuleren van biodiversiteit op het terrein van de brouwerij. Samen met andere partners als Alterra en de Provincie Zuid-Holland is de brouwer het project Groene Cirkels gestart in het kader waarvan een tuin van 6000 m² werd ingericht die onder andere de bijen ten goede komt. Er zijn nog verdere plannen om fruitboomgaarden op te zetten, een waterzuiveringsmoeras in te richten en grote grazers in het buitengebied in te zetten. Ook andere bedrijven op het bedrijventerrein hebben zich laten aansteken en participeren in het natuurinclusieve beheer.

Het bedrijventerrein *Park 20|20* in Hoofddorp is mede ontwikkeld door William McDonough, de architect die bekendheid verwierf met zijn boek *Cradle to Cradle* (1994). In dit werk argumenteert hij dat onderdelen van producten zo moeten worden ontwikkeld dat ze in een volgende levenscyclus hoogwaardig kunnen worden ingezet. Dit is tevens het idee achter de gebouwen op het bedrijvenpark, die onder andere van groene daken en gevels zijn voorzien, en de verschillende tuinen rondom de gebouwen, die de biodiversiteit en de voeding van de werknemers dienen.

Geïnspireerd door het duurzaamheidsstreven van vloerenspecialist Uzin Utz (voorheen Unipro), 'de groenste fabriek van Nederland', heeft bedrijventerrein *Stepelerveld* te Haaksbergen zich ontwikkeld tot een duurzaam bedrijventerrein. De gemeente streeft naar een vestigingsomgeving, waar bedrijven zich willen vestigen, die net als Uzin Utz een groen imago en duurzame bedrijfsvoering ambiëren. Tot de mogelijkheden ter bevordering van de biodiversiteit behoren robuuste groenstructuren, mantel- en zoomvegetaties, oevervegetaties, grasland, bijenlinten, gebiedseigen soorten en natuurlijke erfafscheiding. Het terrein is nog in ontwikkeling.

Ondernemen met balans tussen ecologie en economie is het motto van bedrijventerrein *Ecommunity* in Oosterwolde. Niet alleen heeft het park zich tot doel gesteld om CO₂-neutraal te opereren, tevens is meer dan 50% van het terrein voor de natuur gereserveerd. De ruimte en natuur spelen een belangrijke rol in de uitstraling en beleving van het park. Tevens heeft Ecommunitypark als eerste park in Nederland het hoogste niveau van internationaal duurzaamheidcertificaat BREEAM ontvangen. Bij dit certificaat gaat het om de brede toepassing van duurzame onderwerpen zoals MVO, biodiversiteit, materiaalgebruik, educatie en het gebruik van het gebied voor recreatieve doeleinden.

Stand: 25/05/2018

Bijlages

- schematische weergave van motieven natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen
- schematische weergave van mogelijke maatregelen van natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen

Bronnen

Publicaties

Blor, Anne-Marie et al. Bedrijven en Biodiversiteit. Inzichten uit de Community of Practice. 2014. <https://www.duurzaamdoor.nl/bedrijven-en-biodiversiteit> (09/05/2018)

Gilissen, Jeroen. Handboek Landscaping.
www.rkm.be/uploads/files/Landscapinghandbook.pdf (09/05/2018)

Opdam, Paul et al. Duurzaamheid van Wereldklasse. 2015

Provincie Gelderland. Veelzijdige natuur voor iedereen. Ambitiedocument Natuur. 2017. <https://tinyurl.com/ambitiedocument-natuur> (22/5/2018)

Snep, Robbert. Biodiversity conservation at business sites : options and opportunities. proefschrift Universiteit Wageningen. 2009

Snep, Robbert et al. Enhancing biodiversity at business sites: What are the options, and which of these do stakeholders prefer? 2009 *Landscape and Urban Planning* 91 (1). 26 - 35

Websites

<http://ruiter.cms.nederland.net/pagina/project/index.html>

Duurzaam Parkmanagement

<https://biodiva.provincieantwerpen.be/>

Online biodiversiteitsscan

<https://www.wur.nl/nl/show-longread/Zeven-redenen-om-te-investeren-in-een-groene-stad.htm>

Zeven redenen om te investeren in een groene stad

<https://www.wur.nl/nl/show-longread/Metropolitan-Solutions-longread.htm>

Metropolitan Solutions

<https://www.arnhemklimaatbestendig.nl/wat-kan-jij-doen/>

Geïllustreerde lijst met concrete maatregelen

www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/

Een overzicht van beschikbare ecosysteemdiensten met praktijkvoorbeelden

<http://www.naturnahefirmengelaende.de/>

Site met voorbeelden van een natuurverbonden bedrijventerrein (taal DE)

Stand: 25/05/2018

www.naturebasedsolutionsinitiative.org/

Op natuur gebaseerde oplossingen voor planologische uitdagingen (taal EN)

<https://www.thenatureofcities.com>

Hoe natuur in een urbane omgeving past (taal EN)

Natuurinclusief beheer van bedrijventerreinen

Maatschappelijke motieven

Financieel-economische motieven

Inspelen op politieke richtlijnen en doelen	Reductie CO2-emissie	Ecologische voetafdruk	Biodiversiteit	Welzijn en gezondheid	Innovatie	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	Ecosysteemdiensten	Klimaatadaptatie	Eco-industrial park	Verhoging vestigingskwaliteit	
Subsidie				Omwonenden	Medewerkers	Imagowinst			Synergie tussen bedrijven	Kostenbesparingen	Stijging vastgoedwaarde
					Lager ziekteverzuim	Draagvlak					

Overzicht natuurinclusieve maatregelen voor beheer van bedrijvenparken

